

Ks. Jarosław Czerkawski – Kielce

SZKOLNA POSŁUGA KATECHETY JAKO NAUCZYCIELA, WYCHOWAWCY I ŚWIADKA WIARY

Wstęp

W roku 2010 mija dwudziesta rocznica powrotu katechezy do polskich szkół. To ważne wydarzenie sprzed dwudziestu lat zmusza zarówno teoretyków, jak i praktyków do refleksji nad obecnością katechety w szkole i jego posługą w szkolnym środowisku.

Nauczanie religii w warunkach szkolnych jest zdecydowanie odmienne od nauczania w salkach katechetycznych działających przy parafii. Należy wyrazić wdzięczność dla tych wiernych, którzy z ogromną determinacją pomagali w parafiach przy katechizacji w czasach zniewolenia komunistycznego. Mimo sztyku udostępniali własne domy na katechezę, a także sami prowadzili nauczanie prawd wiary¹. Porozumienie pomiędzy Episkopatem Polski a rządem Rzeczypospolitej Polskiej umożliwiło powrót religii do szkół² i objęcie katechizacją większej części dzieci i młodzieży. Choć na początku nie obyło się bez konfliktów, to jednak możemy zaobserwować, że szkoła i społeczeństwo po dwudziestu latach od wprowadzenia katechezy doceniają jej obecność w publicznej przestrzeni, jaką jest szkoła³. W dalszym ciągu, tak jak i w 1990 roku, Kościół do prowadzenia katechezy w warunkach szkolnych potrzebuje dobrej, wykwalifikowanej kadry, która będzie świadkiem miłości Chrystusa do człowieka poprzez właściwy przekaz prawd wiary⁴.

¹ Por. List Episkopatu Polski z okazji 20. rocznicy powrotu katechezy do szkoły, pkt 2. http://episkopat.pl/?a=dokumentyKEP&doc=2010825_0 z dnia 03.08.2010 r.

² Por. Instrukcja Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach z dnia 3 sierpnia 1990 r.

³ Por. List Episkopatu..., art. cyt., pkt 3.

⁴ Por. tamże, pkt 4.

Obecność nauczania religii w szkole i szerokie oddziaływanie religii na społeczeństwo stawia przed Kościołem wysoki próg wymagań od strony posługi katechetycznej. Warunki współczesnego życia, nacechowane gwałtownymi zmianami, w którym przyszło działać Kościołowi oraz bogactwo Ewangelii, którą wspólnota Kościoła ma za zadanie przekazywać, wymagają odpowiedniego przygotowania do posługiwania w przekazie wiary. Związana z tym jest właściwa formacja osób „zawodowo” nauczających wiary. Wyzwanie to mobilizuje i jednocześnie inspiruje Kościół do przygotowywania profesjonalnych głosicieli Chrystusowej nauki. Odnosi się to do katechetów świeckich oraz duchownych, gdyż jedni i drudzy potrzebują gruntownej formacji⁵. Problem właściwego przygotowania do posługi katechetycznej zarówno w parafii, jak i w szkole, staje się wyzwaniem dla działalności duszpasterskiej Kościoła. Posługa katechetyczna i misja głoszenia orędzia Ewangelii należy do natury Kościoła. Zmieniająca się mentalność współczesnego człowieka, ogrom informacji i dezinformacji w znacznym stopniu przyczyniają się do upadku tradycyjnego procesu inicjacji chrześcijańskiej i przekazu wiary. W zasadzie doszło do paradoksu a zarazem porażki: proces inicjacji chrześcijańskiej stał się w rzeczywistości momentem zamknięcia życia chrześcijańskiego⁶. Aby właściwie uformować katechetów, którzy mają przekazywać nauczanie Jezusa i Kościoła, trzeba postarać się o odpowiednie ośrodki kształcenia. Do istotnych elementów troski całego Kościoła należy dbałość o przekaz ewangelicznego orędzia⁷. Dokumenty Kościoła w sposób istotny odnoszą się do zagadnienia formacji katechetów, określają jej podmiot, przedmiot oraz płaszczyzny oddziaływania. Z chwilą obecności katechezy w szkole pojawiła się konieczność właściwej i odpowiedniej formacji katechetów dostosowanej do działalności w środowisku szkolnym, w którym istnieje zróżnicowany poziom życia religijnego⁸.

W niniejszym opracowaniu spróbujemy zastanowić się nad rolą i posługą katechety w środowisku szkolnym. Należy zaznaczyć, że skupimy się na trzech wymiarach działalności katechety w szkole:

⁵ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Sandomierz 1997, s. 31.

⁶ Por. E. Alberich, *Katecheza dzisiaj*, Warszawa 2003, s. 23.

⁷ Kodeks Prawa Kanonicznego (dalej KPK) w kan. 773 stwierdza: „Własnym i poważnym obowiązkiem, zwłaszcza duszpasterzy, jest troska o katechizację ludu chrześcijańskiego, ażeby wiara wiernych przez przyjmowanie nauki i doświadczenie życia chrześcijańskiego stawała się żywa, wyraźna i czynna”. Z kolei kan. 774 par. 1 podaje: „Troska o katechezę, pod kierownictwem prawowitej władzy kościelnej, należy do wszystkich członków Kościoła, w części każdemu właściwej”.

⁸ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* (dalej PPK), s. 10.

1. Katecheta jako nauczyciel wiary;
2. Katecheta jako wychowawca w wierze;
3. Katecheta jako świadek wiary⁹.

Na wstępie niniejszego opracowania warto podkreślić, iż w celu właściwego spełniania posługi w szkole, sam proces formacji katechetów wydaje się nie tylko koniecznym, ale wręcz obowiązkowym. Na polu formacyjnym szczególna uwaga należy się zagadnieniom, które w istotny sposób ową formację określają. Są to mianowicie zagadnienia związane z wymiarem formacji katechetów w zakresie: *być, wiedzieć, umieć działać*¹⁰. Należy także uwypuklić w formacji posługujących w katechezie ich dojrzałość ludzką, chrześcijańską i apostołską¹¹. W formowaniu katechetów nie brakuje pozytywnych działań. Lecz ogólnie ujmując, trzeba stwierdzić, iż z powodu ciągle niedostatecznej formacji katechetów i niewłaściwego rozumienia powołania katechetycznego cierpi cały obszar działalności duszpasterskiej Kościoła¹².

W definicji związanej z formacją katechetów zawiera się pozornie łatwa rzeczywistość, a jednak trudna do zrealizowania. W całym procesie formacji Kościół musi podjąć takie działania, które uzdolnią katechetów do posługi, zwłaszcza posługi słowa Bożego. Formacja katechetów rozwija się dynamicznie i wielopłaszczyznowo we wspólnocie Kościoła i w służbie dla całej wspólnoty, dlatego winna ona mieć właściwe elementy kształtujące dojrzałą osobowość katechety¹³. Właściwie uformowany katecheta dobrze spełni swoje zadanie w środowisku szkolnym, gdy spełni swoją rolę w płaszczyźnie bycia nauczycielem, wychowawcą i świadkiem wiary.

1. Katecheta jako nauczyciel wiary

Kościół w swojej misji nauczania posługuje się specyficznymi narzędziami, właściwymi dla przekazu zbawienia. Jednym z nich jest głoszenie słowa Bożego i współpraca człowieka z Bogiem w wymiarze nadprzyrodzonym. Jednocześnie będąc obecnym w środowisku szkolnym, nie może zapomnieć,

⁹ Dyrektorium Ogólne o Katechizacji zaleca, aby w diecezjach istniały specjalne ośrodki formacyjne dla katechetów, które kształciłyby zdolnych przekazicieli wiary, znajdujących się w środowisku szkolnym. Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* (dalej DOK), nr 248–250.

¹⁰ Por. DOK 238.

¹¹ Por. DOK 239.

¹² Por. tamże, s. 25.

¹³ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, dz. cyt., s. 31.

że nauczanie szkolne wymaga systematyczności, posiada swoje narzędzia i jest podporządkowane procesom dydaktycznym właściwym dla szkoły¹⁴. Dlatego prawda płynąca z Ewangelii powinna być głoszona:

- w sposób uporządkowany według pewnych zasad, czyli przekazywana w sposób systematyczny, aby nie była improwizowana, ale udzielana według ustalonego planu, dzięki któremu osiągnie swój jasno określony cel;
- powinna dotyczyć tego, co podstawowe i najważniejsze, nie poruszając żadnych kwestii spornych i nie stając się teologicznym poszukiwaniem albo naukowym wykładem;
- nauczanie prawdy musi być wystarczająco pełne, to znaczy takie, aby nie poprzestawało na pierwszej zapowiedzi tajemnicy chrześcijańskiej, którą przekazuje kerygma;
- ma to być pełne wprowadzenie w chrześcijaństwo, dotyczące wszystkich elementów życia chrześcijańskiego¹⁵.

Nauczanie prawd wiary na lekcjach religii stanowi systematyczną, celową i zorganizowaną czynność edukacyjną i jest działaniem całego Kościoła oraz wypływa z nakazu misyjnego Chrystusa¹⁶. W swojej działalności Kościół w różnych środowiskach przekazuje orędzie ewangeliczne za pomocą posługi słowa, które spełnia potrójną rolę:

- zwoływania,
- wtajemniczania oraz
- wychowywania do wiary¹⁷.

Przepowiadanie słowa tworzy i przedłuża katechetyczną misję Kościoła w środowisku szkolnym. Punktem wyjścia obecności katechezy w szkole są trzy podstawowe prawa człowieka: do wolności religii, do wykształcenia oraz prawo rodziców do nauczania i wychowania dzieci zgodnie z religijnymi przekonaniem¹⁸. Obecność nauczania religii w szkole nie jest przywilejem Kościoła, lecz stanowi wypełnienie przez państwo prawa do poszanowania godności osoby ludzkiej i swobodnego nauczania wiary¹⁹. Kościół winien zatem skorzystać z tego prawa i wypełnić je tak, aby katecheza była efektywna w życiu nauczanych.

Należy podkreślić, że katecheza w szkole przybiera postać procesów dydaktycznych, odpowiednio ukierunkowanych, rozłożonych w czasie oraz

¹⁴ Por. J. Szpet, *Dydaktyka katechezy*, Poznań 1999, s. 13–14.

¹⁵ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Catechesi tradendae* (dalej CT), 21.

¹⁶ Por. DOK 34.

¹⁷ Por. DOK 51.

¹⁸ Por. H. Słotwińska, *Katecheza w szkole publicznej*, w: *Miejsca katechezy*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 2005, s. 45.

¹⁹ Por. tamże, s. 46.

realizujących założone cele katechetyczne²⁰. Dlatego nauczanie religii w środowisku szkolnym powinno wypełniać wszystkie funkcje katechezy, zwłaszcza w zakresie nauczania i wychowania w wierze²¹. Katecheta staje się w tym procesie nauczycielem wiary. W szkolnym nauczaniu wiary katecheta w sposób szczególny realizuje zadanie dostarczania uczniowi w sposób systematyczny wiedzy religijnej, która udoskonala proces wtajemniczenia chrześcijańskiego zapoczątkowanego w środowisku eklezjalnym²². Katecheta w tym procesie udoskonalenia wiary nie może zapominać, że istnieje związek i zarazem jasna różnica między nauczaniem religii a katechezą²³.

Nauczanie wiary Kościoł powierza wykwalifikowanym osobom. Katecheta jako nauczyciel wiary musi posiadać odpowiednie kompetencje²⁴. Wspólnota kościelna jest zobowiązana przed udzieleniem misji do nauczania, zapewnić katechecie odpowiednie zdobycie wiedzy i dbać o jego ustawiczne kształcenie²⁵. Kompetencje, które powinien posiadać nauczający, wynikają nie tylko z zadania, jakie Kościół stawia przed katechetą, ale także z odpowiedzialności za właściwe nauczanie prawd wiary, z integralności i autentyczności tego przekazu²⁶. Katecheta nie może zapominać, że przekazując orędzie, winien to dokonywać w sposób uporządkowany i organiczny, co katechizowanym daje spójną i żywą syntezę wiary²⁷. Mówiąc o hierarchizacji nauczania prawd na lekcjach religii, katecheta jako nauczyciel musi pamiętać, że prawdy te zobowiązany jest przekazać w następującej kolejności:

- historia zbawienia opowiadająca wielkie dzieła Boga;
- Symbol Apostolski jako misterium chrześcijańskie w żywej syntezie;
- sakramenty jako owoc Misterium Paschalnego Chrystusa;
- przykazanie miłości Boga i bliźniego;
- Modlitwa Pańska streszczająca Ewangelie, syntezująca i porządkująca bogactwo modlitw zawartych w Piśmie Świętym²⁸.

W szkolnym nauczaniu religii katecheta winien być otwarty nie tylko na dzieci i młodzież ugruntowaną w wierze, ale także jest zobowiązany kierować

²⁰ Por. A. Zellma, *Wielostronne aktywizowanie młodzieży w szkolnym nauczaniu religii. Studium w świetle Programu Nauczania Religii Katolickiej z 2001 r.*, Olsztyn 2006, s. 88.

²¹ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Polskie Dyrektorium Katechetyczne* (dalej PDK), nr 82–83.

²² Por. DOK 69.

²³ Por. DOK 73.

²⁴ Por. J. Szpet, *Kompetentny katecheta*, w: „Katecheza. Rodzina. Parafia i Szkoła”, red. J. Szpet, t. 1, Poznań 2003, s. 11.

²⁵ Por. KPK 821; w *Catechesi tradendae* Jan Paweł II zwraca się do całego Kościoła z prośbą o dbałość katechizacji, por. CT 62–66.

²⁶ Por. DOK 111–112.

²⁷ Por. DOK 114.

²⁸ Por. DOK 115.

swoje nauczanie na osoby poszukujące, doświadczone kryzysem wiary, obojętne religijnie i niewierzące²⁹. W przypadku niektórych lekcje religii w szkole są jedynym momentem spotkania z Ewangelią.

W szkolnym procesie nauczania religii zadanie katechety jako nauczyciela zawiera się w następujących obszarach:

- wspomaganie uczniów wierzących i doprowadzenie ich do dojrzałych religijnych wyborów w życiu;
- zachęcanie i uzdalnianie uczniów, którzy poszukują wartości religijnych do głębszej refleksji na temat wiary;
- stworzenie uczniom niewierzącym warunków do zrodzenia się w ich życiu wiary³⁰.

W nauczaniu katecheta jako nauczyciel winien pamiętać, że katechizowani mają własne doświadczenia religijne. Niektóre z nich należy wydobyć, innym trzeba pozwolić zaistnieć. Ucząc wiary, katecheta pomaga doświadczyć katechizowanym Boga na drodze naturalnego poznania oraz poprzez nadprzyrodzone poznanie w sferze pośredniej lub mistycznej³¹. Katecheta staje się nieodzownym pomocnikiem w zintegrowaniu posiadanego doświadczenia religijnego, jakie występuje wśród dzieci i młodzieży. Na układ doświadczenia religijnego, które należy zintegrować, składają się następujące elementy:

- religia, która stanowi osobiste i jednocześnie społeczno-kulturowe doświadczenie;
- człowiek, zwracający się do innych osób i otwarty na Boga;
- Bóg, objawiający się w Jezusie Chrystusie;
- relacja religijna, jako odniesienie do rzeczywistości nadprzyrodzonej lub rodzaj więzi człowieka z Bogiem³².

W środowisku szkolnym katecheta nawiązuje do tradycyjnych i najpopularniejszych działań związanych z uczeniem. Między nim a uczniem rodzi się swoista więź, która owocuje przyswajaniem ze strony ucznia wiedzy usłyszanej na katechezie. Aktywność ucznia podporządkowana zostaje działaniom nauczyciela. Podmiotem jest nauczyciel, wychowanek stanowi dopełnienie całego procesu³³. Posługa nauczycielska katechety przybiera rolę służebną wobec uczniów, ponieważ przekazuje on w sposób pełny i profesjonalny orędzie zbawienia³⁴.

²⁹ Por. A. Zellma, *Wielostronne aktywizowanie młodzieży...*, dz. cyt., s. 91.

³⁰ Por. tamże.

³¹ Por. S. Głaz, *Rola Kościoła w integralnym rozwoju młodzieży*, Kraków 2010, s. 78–88.

³² Por. tamże, s. 88–96.

³³ Por. A. Zellma, *Wielostronne aktywizowanie młodzieży...*, dz. cyt., s. 101.

³⁴ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, dz. cyt., s. 149.

W posoborowym nauczaniu Kościoła katecheta, nauczyciel wiary, jawi się jako ten, który zapatrzony jest w jedyne i prawdziwego Nauczyciela – Jezusa Chrystusa. W Adhortacji *Catechesi tradentae* czytamy:

Trzeba więc stwierdzić, że w katechezie przez nauczanie przekazywany jest Chrystus, Słowo Wcielone i Syn Boży, wszystko zaś inne o tyle, o ile do Niego się odnosi; że naucza sam Chrystus, a każdy inny nauczający – jedynie w tej mierze, w jakiej jest Jego zwiastunem lub tłumaczem, i w jakiej Chrystus mówi przez jego usta. Każdy katecheta, niezależnie od zajmowanego w Kościele stanowiska, musi troszczyć się usilnie, aby poprzez swe nauczanie i swój sposób życia przekazywać naukę i życie Chrystusa (CT 6).

Katecheta nie tylko jest zapatrzony w Chrystusa, ale przekazuje samego Jezusa i Jego życie. Sam Chrystus ukazuje swoją służebną rolę w przekazywaniu prawdy, którą otrzymał od Ojca³⁵. Katecheta zatem jako nauczyciel prawdy objawionej i jako jej przekaziciel winien w pełni przylgnąć do Chrystusa Nauczyciela i Go naśladować³⁶.

2. Katecheta jako wychowawca w wierze

Katecheta w swojej posłudze winien być nie tylko dobrym nauczycielem, ale także pedagogiem. Katecheta jest wychowawcą, który prowadzi katechizowanego ku wierze bardziej dojrzałej, towarzyszy wychowankowi w procesie rozwoju wiary zaszczeplonej na chrzcie świętym. Jan Paweł II w Adhortacji *Catechesi tradentae* mówi: „Katecheza jest wychowaniem w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych. Obejmuje przede wszystkim nauczanie doktryny chrześcijańskiej, przekazywanej na ogół w sposób systematyczny i całościowy dla wprowadzenia wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego” (CT 18).

Owo wprowadzanie wychowanków w pełnię życia chrześcijańskiego poprzez przekazywane orędzie chrześcijańskie domaga się od katechety właściwego podejścia ludzkiego. Zatem katecheta to nie tylko nauczyciel, ale wychowawca. Dydaktycy podkreślają, że prowadzenie ku dojrzałości ludzkiej wymaga przede wszystkim u wychowawcy mądrości życiowej i zrównoważenia psychicznego, zdolności do zrozumienia odmiennej mentalności oraz dialogu. Uwaga katechety przywiązana do treści nie może uniemożliwiać dostrzegania tych, do których jest kierowane słowo. Pożądane są więc takie cechy, jak wzajemne zaufanie, szacunek i życzliwość. Stąd w sposób naturalny wysuwa się postulat o osobowe zaangażowanie katechety, wyrażające się gotowością służenia katechizowanym. W sposób istotny przyczyni się to do tego, aby katecheta stał się dla ucznia wychowawcą w wierze. Należy jednak

³⁵ Por. tamże, s. 147.

³⁶ Por. CT 8.

podkreślić, że bycie wychowawcą związane jest z przyjęciem postawy służenia na wzór Chrystusa. Postawie służebnej Jezus daje nowy charakter i nowe znaczenie. Zamiast panować i przewodniczyć, wychowuje swoich uczniów. W ten sposób wzywa do naśladowania pokornej postawy służebnej *na wzór Syna Człowieczego* (Łk 22,28)³⁷.

Wychowawcze znaczenie katechety mierzy się przede wszystkim jakością jego „bycia człowiekiem”. Nauczający tworzy swój wizerunek, w którym winien eksponować odpowiednią dojrzałością ludzką oraz wyjątkową duchowość i tożsamość chrześcijańską. Ważne jest zatem, aby przymioty ludzkie i religijne cechujące katechetę pozwalały mu najpierw samemu dojrzewać jako osobie, człowiekowi wierzącemu, a także jako apostołowi, by następnie potrafił pomóc katechizowanym w kształtowaniu ich wymiaru ludzkiego i chrześcijańskiego³⁸.

Papież Jana Paweł II podkreśla, iż

Prawdziwa katecheza jest zawsze uporządkowanym i systematycznym wprowadzeniem w Objawienie, które sam Bóg dał w osobie Jezusa Chrystusa, zachowane w Piśmie Świętym i Tradycji Kościoła. Objawienie to nie jest oderwane od życia, ani mu przeciwstawne. Dotyczy ostatecznego sensu i znaczenia ludzkiego istnienia, które całkowicie oświeca i osądza. Z tego też powodu możemy do prowadzących katechezę zastosować znamienne słowa, które wypowiedział Sobór Watykański II do kapłanów: Niech będą wychowawcami człowieka i życia ludzkiego w wierze (CT 22).

W zacytowanym tekście wyraźnie możemy zauważyć, że Kościół akcentuje rolę katechetów jako wychowawców. Rola katechety jako wychowawcy w katechezie wymaga od niego w procesie formacyjnym kształtowania własnej osobowości oraz poznawania różnych dziedzin wiedzy ułatwiających proces wychowawczy³⁹. Katechizować to poznawać Chrystusa i budzić entuzjazm dla poznania samego Jezusa Chrystusa (por. KKK 428).

Wychowanek ma stawać się odpowiedzialny za samego Chrystusa, by następnie sam wychowywał do wiary. W Liście Episkopatu Polski z racji dwudziestej rocznicy powrotu katechezy do szkoły czytamy:

Katecheza, będąc nośnikiem podstawowych i uniwersalnych wartości, wzbogaca cały proces wychowawczy człowieka. Wbrew niekiedy bardzo krzywdzącym opiniom i fałszywym założeniom, nauczanie religii w szkole niesie ze sobą istotne walory wychowawcze. Nie da się w pełni wychować człowieka, bez uwzględnienia także jego sfery religijnej (pkt 3).

³⁷ Por. J. Kudasiewicz, *Służba istotną treścią chrześcijańskiego powołania*, w: *Jan Paweł II naucza*, red. Z. Zdybicka, Lublin 1982, s. 211–229.

³⁸ Por. E. Jancewicz, *Katecheta świecki w społecznym odbiorze*, http://media.wydawnictwom.com/pdf/Katecheta_swiecki_w_spoecznym_odbiorze_z_dnia_15.06.2010.

³⁹ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, dz. cyt., s. 153.

Wychowanie młodego człowieka do życia społecznego z uwzględnieniem jego sfery religijnej jest więc jednym z podstawowych zadań katechety jako wychowawcy.

Wszystkie analizowane wypowiedzi podkreślają osobiste zaangażowanie katechety w proces wychowawczy. Katecheta sam winien być dojrzały, aby ocenić sytuację wychowanka i właściwie go pokierować. Posiadając takie cechy jak życzliwość i miłość pedagogiczną, dobrze przygotuje młodego człowieka do życia religijnego i społecznej odpowiedzialności. Powinien kształtować w sobie wszystkie cechy dojrzałej osobowości, by w ten sposób stać się dobrym wychowawcą. Jako wychowujący sam musi być wewnętrznie i zewnętrznie autentyczny⁴⁰. Owa spójność pozwala katechecie w kontekście szkolnego nauczania religii i społecznego pluralizmu na działania skierowane w kierunku wychowanka, które nie dopuszczą do zagubienia fundamentalnych życiowych i religijnych wartości. Ponadto umożliwi na lekcjach religii wywołanie samoistnej motywacji do poszukiwania tych nieprzemijających wartości⁴¹. Katecheta zyskuje także możliwość wielostronnego aktywizowania młodzieży w nauczaniu szkolnym. Młodzież chętnie włącza się emocjonalnie w poszukiwanie sensu życia, opierając się na religijnych wartościach. W takim nauczaniu czuje się podmiotem podjętych działań⁴².

Religijnemu wychowawcy potrzebne są zdolności i cechy, które wyróżnią go w znaczący sposób spośród grupy nauczycielskiej oraz w środowisku szkolnym i nadadzą mu swoisty, indywidualny, katechetyczny charakter. Katecheta winien czuwać, aby nie utracić darów otrzymanych przez Ducha Świętego. Wiara, nadzieja i miłość pomogą nauczycielowi religii w jego szkolnej posłudze wychowawcy. Własne nawrócenie i dojrzewanie w wierze uczyni jego posługę kształtowania młodego człowieka efektywną i skuteczną⁴³.

3. Katecheta jako świadek

Kościół od początku swego istnienia opierał swoją działalność na świadectwie, najpierw Jezusa Chrystusa, który był wiernym świadkiem Boga Ojca. On stał się „archetypem” świadka prawdziwego, świadczącego o prawdzie i miłości Boga do ludzi (por. Ap 1,5; 3,14). Świadectwo wiary w postaci żywego słowa, autentycznego życia aż do oddania go za prawdę składali apostołowie. Następcy apostołów świadczą o miłości do Boga, broniąc prawdy

⁴⁰ Por. R. Pomianowski, *Ważność tożsamości osobowej katechety w interakcji katechetycznej*, w: *Formacja katechetów*, red. M. Majewski, Kraków 1990, s. 40.

⁴¹ Por. A. Zellma, *Wielostronne aktywizowanie młodzieży...*, dz. cyt., s. 119.

⁴² Por. tamże.

⁴³ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, dz. cyt., s. 156.

zawartej w tradycji Kościoła i w słowie Bożym. Wielu innych wyznawców Chrystusa czyniło podobnie, biorąc przykład z tego pierwszego zasiewu wiary. Autentyczne życie, prawda zawarta w słowie wypowiedzianym i zapisanym przez świętych przymnażały Kościołowi wyznawców. Pokolenia wierzących w Jezusa stawały się w ten sposób katechetami – świadkami wiary⁴⁴. Kościół otrzymywał grono wiernych uczniów Chrystusa, którzy żyjąc zgodnie z przykazaniami, nieśli Ewangelię na krańce świata.

Współcześnie, w zmieniających się szybko warunkach życia, świadectwo jest często jedyną formą przekazu wiary. W szczególności ma to miejsce w środowiskach nieewangelizowanych lub wymagających powtórnej ewangelizacji. Kościół staje przed nowymi zadaniami i wyzwaniem, które za pomocą autentycznych świadków stara się rozwiązać. Wszystkie dokumenty katechetyczne podkreślają wagę świadectwa w katechetycznej posłudze Kościoła. W Dyrektorium Katechetycznym czytamy, że katecheta w *imieniu Kościoła występuje jako świadek chrześcijańskiego orędzia* (DCG 76). Świadectwo katechety, jak i cała działalność katechetyczna Kościoła stanowi udział w jedynym świadectwie Jezusa Chrystusa. Autentyczne świadectwo związane jest z wejściem człowieka w posiadanie prawdy ewangelicznej, która jest zakorzeniona nie w wiedzy, ale w Jezusie Chrystusie⁴⁵.

Katecheta na katechezie występuje jako świadek wiary, głosi słowo Boże i czyni to z całym zaangażowaniem, ma bowiem świadomość, że głosi samego Chrystusa. Papież Paweł VI w swej Adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi* tak się wyraził:

Od głosiciela Ewangelii żąda się, aby pielęgnował prawdę, tym bardziej, że prawda, jaką on zgłębia i przekazuje, jest prawdą objawioną, a zatem bardziej od innych prawd jest częścią prawdy pierwszej, jaką jest sam Bóg. Przeto głosicielem Ewangelii jest ten, kto z największym nawet wyrzeczeniem i poświęceniem szuka zawsze prawdy dla przekazywania jej innym. Nigdy nie fałszuje on prawdy i nigdy jej nie ukrywa, dla podobania się ludziom, wzbudzania podziału i podniecenia umysłów, ani dla oryginalności czy chęci pokazania się. Nie gardzi prawdą; prawdy objawionej nie zaciemnia, kierowany niedbalstwem i lenistwem w jej poszukiwaniu lub wygodą, albo strachem. Nie zaprzestaje jej studiowania; służy jej wielkodusznie, nie zniewalając jej (EN 78).

Autentyczność świadectwa wiary staje się ważna zwłaszcza w szkolnym nauczaniu religii. Paweł VI zwraca się ze szczególnym apelem do katechetów, którzy uczestniczą w dziele ewangelizacji w szkole:

⁴⁴ Por. W. Kania, *Świadkowie tradycji. Rys patrystyczny*, Tarnów 1998.

⁴⁵ Por. J. Majka, *Świadectwo chrześcijańskie jako element ewangelizacji*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980, s. 77–97.

Nauczyciele, kimkolwiek jesteście, teologami, egzegetami, historykami; dzieło ewangelizacji wymaga waszej niestrudzonej pracy badawczej, waszej pilności i umiejętności w przekazywaniu prawdy, do której zbliżają was wasze studia, a która zawsze przewyższa serce człowieka, skoro jest samą prawdą Bożą (EN 78).

Dzięki świadectwu katechizowany doświadcza Boga, rozwijając świadomą i odpowiedzialną wiarę. Dawanie świadectwa swym życiem jest normalnym i podstawowym sposobem przekazywania i głoszenia wiary. W przekazie wydarzeń zbawczych nie wystarczą cechy dobrego nauczyciela, wychowawcy. Potrzebne jest spotkanie ze świadkiem, który występuje przed katechizowanymi z żywą wiarą⁴⁶.

Zakończenie

Współczesny uczeń wymaga od nauczycieli większej uwagi i zaangażowania. W panującym pluralizmie myśli i poglądów nauczany może wybierać, tak jak w supermarkecie wybiera się produkty. W szczególny sposób nauczyciel katechezy powinien poprzez swoją posługę ukierunkowywać katechizowanego na wybór wartości opartych na Bogu. W dużej mierze zależy to od postawy samego katechety. Dlatego doceniając wysiłek katechetów, Episkopat Polski w Liście na dwudziestą rocznicę powrotu katechezy do szkół podkreśla:

Ważne jest merytoryczne przygotowanie do nauczania religii. Nikt z katechizujących nie czyni tego we własnym imieniu. Otrzymuje misję od Kościoła, który powtarza pełne pokory słowa Zbawiciela: *Moja nauka nie jest moja, lecz Tego, który Mnie posłał* (J 7,16). To wielka odpowiedzialność: przedłużanie działania Chrystusa. Dlatego istotę katechetycznego przygotowania i jego skuteczność stanowi budowanie jak najgłębszej osobowej więzi z Chrystusem⁴⁷.

Świadomość tego, że posługa katechetyczna w szkole jest głoszeniem samego Chrystusa w imieniu Kościoła, winna mobilizować do bycia zarówno nauczycielem, wychowawcą, jak i świadkiem Jezusa. Budowanie więzi ze Zbawicielem stanowi podstawowy element szkolnej posługi katechety w szkole.

⁴⁶ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, dz. cyt., s. 159.

⁴⁷ List Episkopatu..., art. cyt., pkt 4.

Zusammenfassung

SCHULDIENTST EINES KATECHETEN ALS LEHRER, ERZIEHER UND GLAUBENSZEUGE

Nach dem Fall des Kommunismus kehrte das Religionsunterricht in die polnischen Schulen zurück. Dies brachte eine neue seelsorgliche Situation hervor. Zum Zweck der Sicherung didaktischer Bedürfnisse brauchte die Kirche eine große Anzahl vom Religionslehrern. Deshalb entstanden mehrere didaktische Zentren, in denen künftige Religionslehrer ihre Ausbildung gewannen. Bischöfe, die für das Lehramt in der katholischen Kirche verantwortlich sind, waren überzeugt, dass nur ein sehr gut qualifizierter Lehrkörper das Evangelium verkündigen kann.

In diesem Artikel wurde ein Versuch gemacht, die Anwesenheit der Katechese und Katecheten in der Schule zu analysieren. Man konzentrierte sich auf drei Dimensionen der Anwesenheit der Katecheten in der Schule: Katechet als Lehrer, als Erzieher und als Zeuge des Glaubens. Man muss bemerken, dass der Dienst des Katecheten in der Schule gute Ergebnisse bringt, obwohl er sehr schwierig ist. Außerdem verstand die Schule, dass es unmöglich ist, junge Menschen ohne religiöse Dimension richtig zu erziehen. Katechetisches Unterrichten erfüllt seine Rolle sehr gut. Durch sein persönliches Engagement wurde Katechet für Schüler zu Lehrer, weil er im Namen der Kirche religiöses Wissen in didaktischer Weise systematisch überweist. Katechet erfüllt seinen Dienst dadurch, dass er ein Erzieher im Glauben ist. Gleichzeitig ahmt er in seinem Dienst Gott nach, der ein einziger Erzieher Menschen ist. Der Zeuge des Evangeliums zu sein, ist heute in manchen Milieus einzige Methode, mit dem Evangelium zu einem Menschen zu gelangen. Zweifellos gehört die Schule zu solchen Milieus, in denen wir verschiedenes Niveau religiösen Lebens treffen.

Aus diesem Grunde gewinnt das Zeugnis des Glaubens, das der Katechet während der Religionsstunde ablegt, an der Bedeutung und bekommt einen besonderen Charakterzug. Der Katechisierte überzeugt sich, dass er nicht nur mit dem Lehrer zu tun hat, sondern auch mit dem Zeugen des Glaubens.

Dieser Artikel versucht eine wichtige Rolle des Katecheten zu zeigen, die er durch seinen Dienst in der Schule erfüllt. Nach zwanzig Jahren der Anwesenheit der Katechese in der polnischen Schule können wir sagen, dass diese Anwesenheit und Anwesenheit der Katecheten das Schulumilieu sehr gut beeinflusste. Dieses Milieu wurde zur Stätte der Anwesenheit Gottes und zur Stätte der Verkündigung des Evangeliums.

(tłum. ks. T. Siemieniec)

Ks. dr Jarosław CZERKAWSKI – ur. w 1968 r. w Goleniowach. Absolwent WSD w Kielcach. Tytuł doktora teologii z zakresu katechetyki uzyskał w 2005 r. na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie. Redaktor serii podręczników do katechezy w młodszym wieku szkolnym oraz materiałów duszpastersko-liturgicznych dla kapłanów diecezji kieleckiej.